

Milliyet'e reklam
vermek artık çok kolay

8 Mart 2000 Çarşamba

[ANA SAYFA](#)

[SİYASET](#)

[HABER](#)

[EKONOMİ](#)

[DÜNYA](#)

[SANAT](#)

[YAŞAM](#)

[SPOR](#)

[YAZARLAR](#)

[ENTELLEKTÜEL B.](#)

[ÇİZERLER](#)

[İTER EKRAK](#)

[HAVA DURUMU](#)

[GAZETE PAZAR](#)

[VİTRİN](#)

[İTER@KTİF](#)

[21.YÜZYIL](#)

[PAZAR SOHBETİ](#)

[SAĞLIK HATTI](#)

[E-POSTA](#)

[ARŞİV](#)

[KÜNYE](#)

[TÜRKÇE KARAKTER](#)

[REKLAM TARİFESİ](#)

[YARDIM SAYFASI](#)

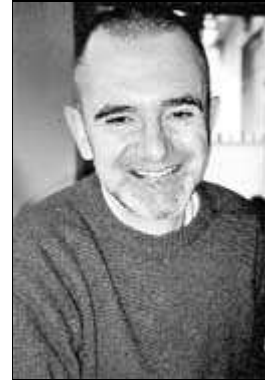
[İN ENGLISH](#)

Hamas İsrail için tehdit değil

Hep, İslamcıların barış düşmanı olduğu söylenir ki bu doğru değil. Onlar "ne pahasına olursa olsun barış" önermesine karşılar. İslamcılar, Oslo sürecinin barışa değil, Filistinlilerin temel haklarının iptaline yol açtığını düşünüyorlar.

Ruşen Çakır

Fransa Başbakanı Lionel Jospin'in Batı Şeria'da Hamas yanlıları tarafından taşlanması görüntüleri dünyada şok etkisi yarattı. Reform yanlılarının İran'daki başarısının yankıları da sürüyor. Arkadaşımız Ruşen Çakır Filistin ve İsrail'de Hamas olgusunu Jean François Legrain ile, İran'daki gelişmeleri de Olivier Roy ile konuştu. Legrain, Filistin'deki İslami hareketler üzerine çalışan Batılı araştırmacıların önde gelenlerinden biri, halen Lyon II Üniversitesi Akdeniz ve Ortadoğu İnceleme ve Araştırmalar Grubu'nda çalışıyor ve "Gündelik Hayatta Filistinliler" adlı kitabı geçen yıl yayınlandı.

Roy ise, ülkemizde "Siyasal İslamın İflası" kitabıyla tanınan bir Fransız araştırmacı. Daha sonra İran üzerine iki kitabı daha yayınlandı.

*Filistin'e baktığınızda ne görüyorsunuz?

Filistin'deki İslamcılar sadece şiddete başvuran kişiler olarak algılanıyorlar, halbuki onların önceliği askeri seçenek değil.

*Muhalefet hangi temelde örgütleniyor?

Filistin'de işgal olgusu şekil değiştirmiş olsa da sürüyor. Oslo süreci İsrail'i fazlasıyla rahatlatmış durumda: Artık doğrudan bir işgal görünümü yok. Güvenliğin temini konusunu büyük ölçüde Filistin güçlerine devrettiler ve en önemlisi ekonomik anlamda çok büyük yükten kurtuldular. Çünkü Oslo süreciyle birlikte, işgal altındaki Filistin topraklarının ekonomik sorunlarının çözümünü uluslararası topluluk üstlenmiş durumda.

Bununla birlikte Filistinlilere giden malları İsraililer güvenlik gerekçesiyle denetlemeyi sürdürüyorlar. Dolayısıyla muhalefet, işgalin sürmesini ve aslında ortada bir Filistin devletinin olmamasını eleştiriyor.

*İslamcıların ağırlıklı işsiz ve eğitimsiz gençlerden taraftar topladığı ileri sürülüyor...

Bu yanlış, İslamcılar hiçbir zaman belli bir toplumsal gruba yaslanmadılar. Zaten farklı gruplar arasında, hatta belli bir grup içinde bile siyasi konularda belirgin görüş ayrılıkları bulunuyor. Homojen bir yapı oluşturmamalarının hem tarihi, hem güncel nedenleri var. Örneğin Hamas, Müslüman Kerdeşler'in devamıdır, ki bu hareket de toplumsal olarak homojen değildi.

Bu kesim genellikle ılımlı bir çizgi izlerken, İntifadadan sonra Hamas'a daha radikal unsurlar da katıldı. Şu anda Hamas'ta kabaca üç gruba karşımıza çıkıyor: Birincisi, İsrail'le mücadele konusunu ön plana çıkarmayan geleneksel dindarlar; ikinci olarak geleneksel dindar çevrelerden gelmekle birlikte şu ya da bu nedenle İsrail'le mücadeleyi temel alanlar ve son olarak İslami bir gelenekten gelmeyip İsrail'le mücadelede Filistin Özerk Yönetimi'ni (FÖY) yetersiz bulanlar. Yani insanlar bugün Hamas'a ya İslamcı olduğu, ya da FÖY'e karşı muhalefeti örgütleme kapasitesine sahip yegane kuruluş olduğu için yöneliyorlar.

*Gazze'de Hamas sempatanlarına, İsrail - Suriye barış görüşmeleri hakkında ne düşündüklerini sordüğümüzde barış istediklerini söylemişlerdi...

Hep, İslamcıların barış düşmanı olduğu söylenir ki bu doğru değil. Onlar "ne pahasına olursa olsun barış" önermesine karşılar. İslamcılar, Oslo sürecinin barışa değil, Filistinlilerin temel haklarının iptaline yol açtığını düşünüyorlar. Üç temel şartları var: İsrail'in 1967 öncesi sınırlarına çekilmesi; işgal topraklarındaki Yahudi yerleşim bölgelerinden çekilmesi ve Kudüs'ün statüsü. Bunların sağlanması durumunda Hamas her türlü askeri faaliyetini durduracağını söylüyor.

*Her ne şekilde olursa olsun İsrail devletinin varlığına karşı çıkmıyorlar mı?

Evet ilke olarak karşılar. Meşruiyetini kabullenmemekle birlikte onunla birarada yaşamaya hazırlar. Aslında Suriye'nin barış imzalamasına da karşı değiller. Fakat, İsrail'in tüm Arap komşularıyla sorunlarını çözmesi durumunda, Filistinlilere daha az şey vermesinden çekiniyorlar.

*İsrailli yetkililer Hamas'tan korktuklarını söylüyorlar. Bu doğru mu?

Ben buna inanmıyorum. Belki büyük saldırıların olduğu dönemde korkmuş olabilirler. Ama Hamas asla İsrail devleti için gerçek bir tehdit olmadı. İsrail için gerçek tehdit Suriye oldu. İsrail, sözde Hamas tehditini kullanarak, uluslararası düzeyde İslamcılar aleyhine kampanya yapıyor. Batı'da İslamcılardan bu denli korkulmasının gerisinde büyük ölçüde bu tür kampanyalar yatıyor.

*İran, Filistin'de aktif rol oynuyor mu?

İsrail bu yönde bir propaganda yapıyor. Halbuki İran ile Hamas arasında pek bir ilişki yok. Belki İslami Cihad'a destek verdi; ama bu Lübnan'da Hizbullah üzerinden oynadığı rolle kıyaslanamaz bile. İran'ın Hizbullah'la ilişkisi de hep Suriye üzerinden oldu. İsrail'in esas çekindiği nokta, İran'ın bölgede güçlü bir ülke olup İsrail karşıtı diğer güçleri harekete geçirme ihtimalidir.

*İran seçimlerinin Filistin'e etkisi nasıl olabilir?

Dillerinden Filistin davasını düşürmeyip, senede bir kez Kudüs Günü gösterileri düzenlemeye devam edecek olsalar da İran devletinin Filistin davasına ilgisi azalacaktır. Buna karşılık, İran'da reformcuların zaferinden memnun olmayan, güvenlik aygıtları ve gizli servisle belli ilişkiler içindeki bazı radikal çevreler İsrail'e karşı ortamı provoke etmek için saldırılara girişebilirler.

*Oslo süreci nasıl sonuçlanabilir?

Maalesef statüko sürecege benziyor. İsrail, gerçek anlamda bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını istemiyor. İsrail, kendi düşmanlarını bertaraf etmeye yetecek ölçüde, yani şimdi varolan gibi, bir sözde devletten fazlasına izin vermek istemiyor. Bugün en güçlü muhalif yapı olan İslamcılar da FKÖ ile baş etme noktasında değil.

İslamcılık alternatif bir yol sunamaz

İran'da Bir yandan dinsel değerlere sahip çıkan, diğer yandan demokrasi ve çok partili rejimi benimseyen, bu arada İslami bir ideolojiyi de savunmayan partiler çıkabilir.

*Seçim sonuçları sizin için sürpriz oldu mu?

Liberallerin başarısı değil de zaferin etkisi sürpriz oldu. Özellikle Rafsancani'nin görece yenilgisi, son anda kılıpayı seçilmesi, seçmenlerin, siyasetçilerin manevralarını benimsemediklerini gösterdi.

*Rafsancani bundan sonra ne yapabilir?

Önümüzdeki yasama döneminde yeniden ön planda birisi olamayacağı kesin. Fakat, perde arkasında yine belli bir rolü olacaktır. Bir sonraki meclis seçimleri için yeni bir dönüş tasarlayacaktır kendisine.

*İran'da bir nevi demokratik İslamcılık tecrübe edilebilir mi?

Demokratik bir İslamcılıktan söz ettiğinizde, İslamcılığın siyasi bir ideoloji olduğunu kabullenmemiş olursunuz. Bundan sonra doğuşuna tanık olacağımız şeyi belki müslüman bir hıristiyan - demokrasi olarak adlandırabiliriz. Yani bir yandan dinsel değerlere sahip çıkan, diğer yandan demokrasi ve çok partili rejimi benimseyen, bu arada İslami bir ideolojiyi de savunmayan partiler çıkabilir.

*İran'daki seçimler diğer İslam ülkeleri üzerinde ne gibi bir etki yaratabilir?

İlk aşamada etkisi zayıf olur. Çünkü, diğer müslüman ülkelerde laikler, dinin siyasette rol oynaması fikrine o kadar karşılar ki Hatemi'den de bu yüzden nefret ediyorlar. İslamcılara gelince, bunların çoğu Sünni kökenli, Pakistan'da olduğu gibi bazıları Şiiliğe ciddi biçimde karşı olduğu için İran İslam Devrimi'nin günümüzdeki evrimi kendilerini çok fazla alakadar etmiyor. Ama uzun vadede etki iki nedenle çok büyük olacaktır: Hatemi, İslam ve demokrasinin birbirleriyle çelişik olmadığını gösteriyor. İkinci olarak, Muhsin Keder gibi genç "liberal" dindarlar, hem bu iki kavramın bağdaştığını, hem de din ile siyasetin ayrı şeyler olduğunu doğrulayacak şekilde bir dinsel yorum geliştiriyorlar. Halbuki bu türden düşüncelere şimdiye kadar Şiilikte pek raslanmamıştı.

* "Siyasal İslamın İflası" adlı kitabınızda temel referansınız İran'dı. On yıl sonra yaşananların sizi bir kez daha doğruladığını düşünüyor musunuz?

İran'da olup bitenler, "Siyasal İslamın İflası" adlı kitabımda betimlemiş olduğum bir mantığı gözler önüne seriyor: İslamcılık, muhalif olduğu zaman kitleleri seferber edebilir, ama farklı bir toplum kurmak için kapitalizm ve sosyalizm arasında üçüncü bir yol sunamaz. İslami bir ekonomi yoktur, onun yerine devletçilikle liberalizmin çatışması vardır. İslami bir "demokrasi" de yoktur, İslamcılıkta demokrasinin ömrü kısadır. İslamcılarının önünde yalnızca iki seçenek bulunuyor: Hatemi'de olduğu gibi ya demokratik bir mantığa yönelecek, ya da Taliban'da olduğu gibi sadece şeriata vurgu yapıp, baskıcı, içine kapalı muhafazakar bir sistem oluşturacaklar.

*Hatemi Gorbaçov'a benziyor mu?

İran'ı eski Doğu Bloku ülkeleriyle kıyaslamak pek işlevsel olmaz. Bu ülkelerde siyaset yapılmasına izin verilmediği için açılma çabaları, ya Dubçek'te olduğu gibi bastırıldı, ya da Gorbaçov'da olduğu gibi sistemin yıkılmasına yol açtı. Halbuki İran'da bir geçiş dönemi yaşanıyor ve bu süreç İran İslam Cumhuriyeti'nin anayasasına ve diğer kurumlarına uygun bir şekilde seyrediyor. Zira bu anayasa, komünist ülkelere ve müslüman ülkelerin birçoğuna göre daha özgür seçimlerin yapılmasını öngörüyor.